

Т.І. Лепейко, д.е.н., Н.Б. Токар (Харків)

УПРАВЛІННЯ ПРИЙНЯТТЯМ ФІНАНСОВО-ІНВЕСТИЦІЙНИХ РІШЕНЬ ПІДПРИЄМСТВА

***Анотація.** Обґрунтовано цілісну наукову концепцію системного підходу до прийняття фінансово-інвестиційних рішень підприємства, реалізація якої створює передумови для активізації інвестиційної діяльності, підвищення їх ефективності; розроблено технологію її використання.*

***Annotation.** The complete scientific concept of the system approach to the finance-investment decision making of the enterprise is justified. Its realization creates premises for activization of investment activity, increases of efficiency of solutions; the technology of its use is developed.*

Сучасний етап трансформації економіки України передбачає реформування усіх сфер господарського комплексу країни, особливе місце в якому займає сфера фінансових відносин, де спостерігається найбільше відставання у становленні відповідної інфраструктури.

У наукових дослідженнях системи фінансового менеджменту є проблеми, які й досі не досліджено, перш за все, це стосується проблеми прийняття ефективних рішень. Для її розв'язання необхідна розробка адекватного категоріального базису, технологій, процедур, а також добір і обґрунтування системи конструктивних принципів, методів, моделей та інструментів прийняття інвестиційних рішень в умовах невизначеності зовнішнього ринкового середовища.

Вище зазначене свідчить про актуальність проблеми адаптації

механізмів та методів прийняття інвестиційних рішень в системі фінансового менеджменту до умов сучасної української економіки.

Питання методології та інструментарію фінансового менеджменту і методології прийняття рішень, що розроблені в працях західних учених – Г.Александера, В.Бансала, Г.Бірмана, Ю.Бригхема, М.Бромвича, Дж.Бейлі, Дж.К. Ван Хорна, Л.Дж. Гітмана, М.Джонка, Х.Марковіца, Дж.Маршалла, М.Міллера, Ф.Модильяні, Д.Норткотта, Дж. О'Брайена, Т.Райса, Р. Рола, С. Росса, Р. Холта, У. Шарпа та інших. У цьому ж напрямку багато було зроблено такими українськими та російськими вченими як М.Алексєєв, Б.Альохін, І.Балабанов, І.Бланк, А.Ерліх, Ю.Касимов, В.Ковальов, М.Лимітовський, Е.Найман, О.Олексюк, А.Пересада, О.Стоянова.

Але специфічні умови перехідної економіки в Україні не дозволяють в повній мірі використовувати накопичену світову теорію й досвід, потребують розробки нових підходів та трансформації вже існуючих. Використання системного підходу до фінансового менеджменту без з'ясування його структури, зв'язків та оточення не в змозі ефективно розподілити дефіцитні ресурси з метою отримання найкращого результату. Однією з найважливіших проблем фінансового менеджменту є інвестування, для якого набуває великого значення розробка технології прийняття інвестиційних рішень, що забезпечують інвестору певну доходність та мають прийнятний рівень ризику.

Таким чином, об'єктивно необхідним і нагальним стає вирішення проблеми розробки теоретичних засад управління прийняттям фінансово-інвестиційних рішень, які відрізняються обґрунтованістю, дозволяють стабілізувати економічну ситуацію. Цим зумовлюється актуальність теми статті.

Метою статті є теоретико-методологічне обґрунтування прийняття ефективних інвестиційних рішень, науково-методичних принципів залучення фінансових ресурсів, що забезпечують збалансоване

функціонування системи фінансового менеджменту підприємства для його розвитку в умовах невизначеності зовнішнього середовища.

Застосування системного підходу до процесу ухвалення інвестиційного рішення дозволяє визначити структуру проблеми, спосіб її вирішення, взаємозв'язки компонентів системи і черговість їхнього удосконалення.

Управління як наукове поняття виступає у єдності трьох своїх сторін – зміст, організація, процедури здійснення (технологія управління). Технологія в процесі управління розподіляється на три основних цикли: інформаційний (пошук, збір, передача, обробка та збереження інформації); логіко–розумовий (розробка та прийняття управлінського рішення); організаційний (організація виконання управлінського рішення) [2,4,5,7].

У деяких дослідженнях [4,6] виділяють такі категорії системного аналізу процесу прийняття рішення: структура, організованість, форма, механізм, конструкція, матеріал, процес. Основними елементами системного аналізу при розробці інвестиційного рішення на нашу думку є суб'єкти управління, програми (алгоритми прийняття рішення, ресурси системи, модель внутрішніх зв'язків, вимоги до рішень та правила їхнього прийняття, критерії вибору та цілі впливу на об'єкт з урахуванням впливу зовнішнього середовища.

Суб'єкт управління в нашому випадку – це особа (або група осіб), яке не вдовольняє існуючий стан речей в фінансовій сфері підприємства, або перспективи його майбутнього розвитку і яка бажає та має повноваження діяти для зміни такого положення. Суть та специфіка рішення як соціального акту обумовлена тим, що суб'єкт управління в конкретних умовах обирає відповідні дії. Вибір – суттєвий компонент будь-якого рішення. При цьому провідним мотивом є забезпечення

досягнення найкращого результату – зростання ринкової вартості підприємства.

Програма, алгоритм прийняття рішення – це логіко – конструктивна операція, що включає до себе: конкретний аналіз об'єкта інвестицій, стану та тенденцій його розвитку та виявлення на основі такого аналізу бажаного стану підприємства як системи в майбутньому; створення та можливу координацію цілі інвестицій, що скоординована попередньо з цілями інших вертикально і горизонтально розміщених систем (підприємства та зовнішнє середовище) у складних генетичних, функціональних й структурних зв'язках між системами вищого і нижчого порядків; вибір способів та оцінка можливостей досягнення поставленої цілі інвестиційної діяльності в заданих умовах і з наявними обмеженими ресурсами.

Об'єкт управління – підсистема інвестиційної діяльності, яка реалізує прийняті рішення. Цілі системи – очікувані результати практичної діяльності з впровадження інвестицій, на досягнення яких спрямовані зусилля. Оскільки ціль – системоутворюючий фактор, то вона може змінити дійсність тільки у взаємозв'язку з визначеними засобами, необхідними для її практичного здійснення.

Зовнішнє та внутрішнє середовища інвестицій визначають умови діяльності та накладають відомі обмеження на прийняття рішень. Під ресурсами розуміємо це те, що знаходиться у розпорядженні системи (інвестиційні ресурси всіх видів: реальні та фінансові) і те, на що система управління може активно впливати з точки зору його найбільш ефективного використання.

Критеріями вибору переважних варіантів є показники за допомогою яких визначаються очікувані результати: ліквідність, прибутковість (ризиковість), стійкість та зростання (розвиток), що вимірюються у категоріях "корисність", "збиток", "прибуток", "витрати" та інші. Ці

критерії можуть бути як кількісними, так і якісними, вони визначають ефективність використання інвестиційних ресурсів під час досягнення цілі системи. Вимоги та правила вирішення – альтернативні варіанти, напрямки дії або проекти при досягнення оптимального результату, які відображують вимоги об'єктивних законів управління та особливості проблемних ситуацій:

- стандартних, що мають очевидний зв'язок з витратами інвестиційних ресурсів та ступенем досягнення цілі;
- структурованих кількісно представлених, що містять явно виражені математичні залежності (математичні методи і моделі);
- слабо структурованих або змішаних, що характеризуються наявністю як кількісних, так і якісних елементів ;
- неструктурованих або якісно виражених нестандартних, що містять лише опис найважливіших інвестиційних ресурсів, ознак і характеристик (евристичні методи та правила прийняття рішень).

Модель системних взаємозв'язків – взаємозв'язки між цілями, засобами їх досягнення, зовнішнім середовищем та ресурсами, необхідними в процесі прийняття інвестиційного рішення, а ціль – додаток та формалізація досвіду менеджера спеціальними методами, що об'єктивізують його уявлення.

При прийнятті обґрунтованих інвестиційних рішень з нашої точки зору необхідно оцінювати рівень ризику як об'єктивну (кількісну міру можливості настання випадкової події) та суб'єктивну можливість втрат (що встановлюється експертним шляхом). Для цього використовується апарат теорії імовірності: лема Маркова, нерівність Чебишева, модель рівномірного розподілу і вибірки, правило Байеса до уточнення суб'єктивних імовірностей ризику [1,3].

Якщо ми маємо декілька альтернативних станів зовнішнього та

внутрішнього середовища, яким відповідають відповідні значення цільових функцій і не одна з альтернатив не домінує, то виникає задача вибору рішення з використанням правил й критеріїв теорії прийняття рішень, що оснований на аналізі матриці можливих станів зовнішньої середовища та альтернатив рішень.

Розроблений методичний підхід до прийняття рішень в умовах невизначеності дозволяє встановлювати взаємозв'язки між окремими етапами алгоритму прийняття рішень з інвестування, проводити аналіз зовнішнього середовища та своєчасно реагувати, а в багатьох випадках – і попереджати його зміни. Це особливо важливо в умовах дефіциту усіх видів ресурсів, нерозвиненості фінансового ринку, які притаманні сучасному етапі ринкових перетворень в Україні.

Список використаної літератури.

1. Блех Ю., Гетце У. Инвестиционные расчеты: Пер. с нем./Под ред. А.М. Чуйкина, Л.А. Галютина. – Калининград: Янтарный сказ, 1997.–450 с.
2. Бригхем Є. Основи фінансового менеджменту: Пер. с англ. – К.: Молодь, 1997.– 1000 с.
3. Кононенко А.Ф., Холезов А.Д., Чумаков В.В. Принятие решений в условиях неопределенности /ВЦ АН СРСР. – М., 1991.– 197с.
4. Крейсберг М.М. США: системный подход в управлении (практика промышленных корпораций). – М.: Наука, 1974.– 216 с.
5. Оптнер С.Л. Системный анализ для решения деловых и промышленных проблем. – М.: Советское радио, 1969.– 216 с.
6. Шарп У., Александер Г., Бэйли Дж. Инвестиции: Пер. с англ.– М.: ИНФРА–М, 1997.– 1024 с.
7. Knight F.H. Risk, Uncertain and Profit, Houghton Mifflin, Boston and New York, 1921.